

Yerel Siyasette “Kadın Temsili Sorunsalının” 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimi Sonuçları Özelinde Analizi: Trabzon İli Örneği

At Local Politics "Woman Representation Problem's" Analysis of Specific to the Results of the Local Administrators Election on 31 March 2019: The Case of Trabzon

Zeynep ŞAHİN

Doktorant, Karadeniz Teknik Üniversitesi,
SBE, Kamu Yönetimi A.B.D.,
zeynepbassahin@gmail.com
https://orcid.org/0000-0001-6013-5888

Makale Başvuru Tarihi: 16.11.2020

Makale Kabul Tarihi: 22.01.2020

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÖZET

İnsan haklarının vazgeçilmez değerler şeklinde kabul edildiği ülkelere bakıldığında, kadınların siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal alana katılımını mümkün kılacak tüm haklardan yararlanma konusunda erkeklerle eşit olması gerektiği anlayışı hâkimdir. Bu anlayış, insan hakları belgeleri, uluslararası sözleşme hatta ülkelerin mevzuatında olmasına rağmen, gelişmişlik düzeyleri ne düzeyde olursa olsun pek çoğunda hâlen, yaşamın temel alanlarını teşkil eden çalışma hayatı, sağlık, eğitim ve siyasal yaşamda temsil hususunda toplumsal cinsiyet bağlamında eşitliğin yakalanamadığı görülmektedir. Bu problem siyasal alanda, özellikle yerel siyasette temsil bağlamında kendini çok daha fazla hissettirmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, ülkemizde “kadının yerel siyasette temsilinin yetersizliği” sorunsalının 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleri ölçeğinde Trabzon İli özelindeki durumunun incelenmesidir. Betimsel analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada, Trabzon İline ait 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimleri aday listeleri/sonuçları, Yüksek Seçim Kurulu (YSK)’nun ilân ettiği verilerden yararlanılmak suretiyle sunulmaktadır. Büyükşehir belediye başkanlığı başta olmak üzere, il sınırlarındaki merkez ile diğer belde belediye başkanı, belediye meclis, il genel meclisi üyeliğine “aday olma” ve “seçilme” ölçütleri bağlamında kadın temsil oranları incelenmektedir. Çalışmanın sonucunda büyükşehir ve belde belediye başkanlığına “aday olma” düzeyinde kadın temsili sırasıyla %22.2 ile %1 oranında gerçekleştiği; fakat “seçilme” bağlamında temsile rastlanmadığı görülmektedir. İlçe belediye meclis ve il genel meclisi üyeliğine “aday olma” %11.72, % 7.05; “seçilme” düzeyinde kadın temsiline % 7,05, %4.35’lik seviyede olduğu tespit edilmektedir. Türkiye’de kadınların yerel siyasette temsil konusunda “görünmezliği/yokluk durumu” yaşadığı ve ona “sembolik değer” yüklendiği savı, Trabzon İli örneğindeki verilerle doğrulanmaktadır. “Biçimsel ve niteliksel” olarak kadın temsiline değıştiren mekanizmaların varlığıyla söz konusu sorunsalın aşılacağı önerilmektedir.

ABSTRACT

Considering the countries where human rights are regarded as indispensable values, the understanding that women should be equal with men in enjoying all rights that will enable their participation in the political, economic, cultural and social sphere is prevalent. Although this understanding is included in human rights documents/international convention and even in the legislation of countries, regardless of their level of it is seen that equality in the context of gender still hasn't been achieved in term of working life, education representation in political life. This problem makes itself felt much more in the political sphere, especially in the context of representation in local politics. In this regard, the purpose of this study is to examine the situation of “insufficient local representation of women” in the example of Trabzon in our country within the scope of the March 31, 2019 Local Administrations Elections. The descriptive analysis method used for the results of the 31 March 2019 Local Administrations Elections/results of the province of Trabzon were presented by means of the data announced by the Supreme Election Board. Female participation and representation rates were examined in the context of ‘candidate’ and ‘election’ criteria for membership, particularly for metropolitan municipality, central and district mayors, municipal councils and provincial councils. As a result of the study, women's representation at the ‘candidate’ level at the metropolitan and district mayoral level was 22.2% to 1%; but there was no representation in the context of ‘elected’. It was found that women's representation at the ‘candidate’ level was 11.72%, 7.05%; women's representation at the ‘elected’ level was 7.05%, 4.35%. The argument that women experience “invisibility/status of absence” and they are simply attributed a “symbolic value” has been confirmed by the data from the example of Trabzon province. It has been suggested that the problem in question will be overcome with the existence of mechanisms to change the representation of women as “formal and qualitative”.

Anahtar

Kelimeler:

Siyasal Temsil,

Kadın,

Yerel Siyaset,

31 Mart 2019

Seçimleri,

Trabzon,

Keywords:

Political
Representation,

Woman,

Local Politics,

31 March 2019

Election,

Trabzon,

1. GİRİŞ

Günümüzde demokrasi hâkim siyasal rejim kabul edildiğinden, savunduğu temel ilkelerden olan eşit katılım ve temsil uygulaması ülkelerin gelişmişlik düzeyini göstermesi bakımından elzemdir. Bu bağlamda kadınların siyasal temsiline arttırılması hem yerel siyasetin demokratikleşmesinde ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemlidir.

Türkiye’de kadınlar dünyanın pek çok ülkesindeki hem cinslerine göre siyasal haklara daha erken zamanda kavuşmuş olsa bile, günümüzde temsil oranları incelendiğinde çok fazla yolun alındığını söylemek güçtür. 1930 yılında belediye seçimlerine katılma, temsil hakkı akabinde 1933’te muhtar olma ve ihtiyar heyetinde yer alma, 1934’te seçme ve seçilme şeklindeki siyasal hakların kazanılma süreci, zaman içinde anayasa, yerel yönetim mevzuatı, siyasi partiler yasalarındaki değişiklikler, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla oluşturulan kurumlar ve geliştirilen politikalarla desteklenmektedir. Fakat kadının siyasal temsiline yetersizlik derinden hissedilmeye devam etmektedir.

Ülkemizdeki *ataerkil toplum yapısının* kadına, erkeğe yüklediği toplumsal roller nedeniyle siyasetin *erkeksi bir alan* olarak görülmesi, bu durumun başlıca faktörüdür. Özel alana hapsedilen ev işleri, çocuk eğitimine endekslenen kadın, kamusal alanda erkeklerle rekabet edecek olanağa sahip olamamaktadır. Kamusal alanın *eril yapıyla* kuşatılması sonucunda, kadın bu alandan ya tamamen dışlanma ya da çok az yer bulma şeklinde cereyan eden “*görünmezlik ve yokluk*” sorunsalıyla karşı karşıya kalmaktadır. Söz konusu anlayış, kadın temsiline mevzuatta kalmamasına, uygulama açısından *sembolik* rakamların ötesine geçememesine sebebiyet vermektedir. Siyasal alanda yaşanan bu sorun partilerce kadın temsiline çok az ya da aday sıralamasında sonlarda, kontenjan adaylığında mümkün mertebe hiç yer verilmeyerek desteklenmektedir. Ataerkil toplum yapısı kadının siyasal sistemle bağ kuramamasının başlıca faktörü olmakla birlikte *gelir, meslek, eğitim, yaş, cinsiyet, yerleşim yeri vb. sosyo-ekonomik ve psikolojik* faktörlerinde etkili olduğu göz ardı edilmemelidir.

Bu bağlamda çalışmada ilk olarak siyasal temsil, toplumsal cinsiyet kavramı bileşenleriyle açıklanarak kavramsal çerçeve oluşturulmaktadır. Söz konusu alanda karşılaşılan sorunlara değinilerek, katılımı arttırmaya yönelik araçların yeterli(siz)liği tartışmaya açılmaktadır. Ardından kadınların siyasal temsil süreci tarihsel olarak kronolojik şekilde detaylı irdelenmektedir. En son kısımda betimsel analiz yöntemi kullanılmak suretiyle, kadınların yerel siyasetteki “*görünmezliği ve yokluk*” ironisi ve “*sembolik değer*” olarak görüldüğü savının tespiti amacıyla 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimlerinin Trabzon İli özelinde incelenmesine odaklanılmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Seçime Dayalı Siyasetin Temel Kavramlarından Biri Olarak Siyasal Temsil

Siyasal katılım ve temsil, ulusal, yerel düzeyde gerçekleşen seçimlerin dayanağını oluşturduğundan siyasetin temel kavramları olarak kabul görmektedir (Kurtoğlu, 2004:322). *Siyasal katılımın*, bireysel ve toplumsal olarak iki boyutu vardır. *Siyasal temsil*, toplumun sahip olduğu egemenlik hakkının onun adına, seçeceği kişiler tarafından kullanılmasını içeren boyutunu ifade eder. Bu noktada öncelikle siyasal katılım kavramından bahsedilmesi önem arz etmektedir.

Siyasal katılım kavramı, farklı yaklaşımların ilgi alanına girdiğinden üzerinde konsensüs (oydaşma) sağlanmış bir tanımdan bahsetmek zordur. Söz konusu kavramı Çukurçayır (2012:39), yalnızca seçimlere katılma şeklinde dar; siyasal karar alma süreçlerinin bütün aşamalarında yer almayı içine alacak biçimde geniş anlamda ele almaktadır. Çam (1987:279) bu tasnifi destekler şekilde, kimi bireylerin siyasete ilgisiz bir şekilde yalnızca oy verirken ve yahut hiç vermezken; bazılarının ise siyaseti yakından takip etme, partiye üye olma, etkin görev üstlenme gibi etkin faaliyet göstererek katılımı gerçekleştirdiğinin altını çizmektedir. Kışlalı (1987:335) siyasal katılımı, “*yurttaşların devletin değişik kademelerinde alınan karar, uygulamaları etkileme girişimleri*”, şeklinde ifade etmektedir. Kalaycıoğlu (1983:10), “*kişinin özerk olarak yapmış olduğu tercihler ve vermiş olduğu kararlar neticesinde siyasal karar alma mevkiine gelecekleri veya hali hazırda var olanları etkilemek amacıyla giriştikleri eylem/etkinlik olarak*” tanımlamaktadır. Huntington ve Nelson (1976:4), “*hükümetin karar alma süreçlerinin önceden sivil vatandaşlar tarafından tasarlanmış etkinlikler*” olarak nitelemektedir. Bir başka tanıma göre siyasal bir davranış çeşidi olarak vatandaşların, alınan/alınacak siyasal, toplumsal, ekonomik kararlar akabinde gösterdikleri refleks, eğilim ve tutumlardan meydana gelmektedir (Öztekin, 2007:229). Bu farklı tanımlamalardaki ortak noktanın, “*yurttaşların siyasal karar alma aşamalarında var olduğunu gösterme*

gayreti” olduğu açıkça ortadadır. Bazıları sadece oy verme ve seçimlere vurgu yaparken, kimileri bunların yanı sıra vatandaşların tutum/davranış, faaliyet ve eğilimlerini de içeren bir yöntem izlediği görülmektedir.

Siyasal katılım farklı biçim, düzey ve boyutlarda gerçekleşme durumuna göre kategorilere ayrılmaktadır (Dinç, 2002:12-13). Başka bir ifadeyle katılım; bireylerin siyasal gelişmelere duyduğu ilgi, siyasal katılım faaliyetlerine iştirak düzeylerini etkileyen belli başlı faktörlerden (sosyo-ekonomik, gelir, meslek, eğitim, yaş, cinsiyet vb.) dolayı eylem tür, yoğunluk düzeyi bakımından farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Dahl’ın (1963:57) siyasal katılımı sınıflandırması; “ilgi, önemseme ve bilgi, eylem” şeklindedir. Ona göre ilgi ve önemseme, siyasal olaylar karşısında merak ve önemi; bilgi ile eylem, olaylar hakkında sahip olunan bilgiyi, siyasal karar/uygulamaları etkileme bağlamında çaba sarf etme, siyasal olaylar içinde aktif görev alma şeklinde gerçekleşmektedir. Söz konusu dört boyut birbiriyle bağlantılı tutumlardan oluşmaktadır. Toplumu siyasal katılım açısından sınıflandırırken öncelikle *siyasal tabaka* ve bunun tam tersi şeklinde olan *siyasal olmayan tabakadan* bahsetmektedir. Akabinde *iktidar peşinde koşanlar*, son olarak *iktidar sahiplerine* vurgu yaparak, katılım açısından toplumsal bir yapı sunmaktadır. Milbrath ve Goel (1977:18) kolaylık, zorluk sınıflandırması bağlamında bir sıralama yapmaktadır; *izleyici (gözlemleyici)*, *geçiş (aracı)* ve *gladyatör (siyasal mücadeleye yönelik) eylemler*. Siyasal katılma biçimlerini altılı bir kategoriye ayırmaktadır; *aktif/pasif, sürekli/sürekli, açık/gizli, zorunlu/bağımsız, sözlü/sözsüz, toplumsal olan/olmayan katılma*. Huntington ve Nelson (1976:7) şekil, düzey bakımından katılımı şu şekilde sınıflandırır; *lobicilik, iletişim kurma, şiddet, seçim etkinlikleri*.

Bütün bu aktarımlardan anlaşılacağı gibi siyasal katılım çok sayıda değişkeni içine alan heterojen bir yapı arz etmektedir. Söz konusu yapı nedeniyle siyasal katılımı etkileyen faktörlerin kavranabilmesi amacıyla birey ve onun tutum, davranış vb. küçük ölçekte ifade edilebilecek değişkenlerden; örgütsel yapı, ülke, siyasal sistem/kültür vb. daha büyük ölçektekilere kadar pek çok faktörün ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda siyasal katılmayı etkileyen faktörleri *sosyo-ekonomik ve psikolojik* olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

Sosyo-ekonomik faktörlere bakıldığında; *gelir ve meslekten eğitim, yerleşim yerine, yaş ve cinsiyete* kadar pek çok bileşeni barındırdığı görülmektedir. Siyasal katılmayı etkileyen *psikolojik faktörler* de mevcuttur. Bunlar sosyo-ekonomik etkenlerin birey üzerinde aynı düzeyde etkili olmaması sonucunda belirmektedir. Bireyin deneyimli, etkin oluşu, girişkenliği siyasal katılıma pozitif etki oluştururken; utangaçlık, yabancılaşma vb. durumlar negatif şekilde (Tosun ve Tepeciklioğlu, 2014:500) tesir etmektedir.

Siyasal katılımın bireysel ve toplumsal olmak üzere iki boyutu söz konusudur. Bireysel boyutunda *cinsiyet bağlamında* farklılıklar görülmezken, toplumsal kısmında kadın katılımının düşük olduğu göze çarpmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri siyasal katılımı büyük ölçüde etkilemektedir. Cinsiyetçi bakış açısının kadına, erkeğe biçmiş olduğu işbölümü, özel ve kamusal alanın sınırlarını çizmektedir. Kadının yaptığı işler özel alanda gerçekleştiğinden apolitik olarak görülürken; toplumsal alanda faaliyet gösteren erkeğin çalışma alanı kamusal olarak kabul görmektedir (Sancar Üşür, 2000:204). Özetle, erkek toplumsal yapı bağlamında daha çok ev dışı rollere sahip olduğundan yüksek; kadın ise ev içi rolleri nedeniyle daha düşük katılım göstermektedir (Tosun ve Tepeciklioğlu, 2014:499-500). Ülkelerin genel ve yerel seçim sonuçlarına bakıldığında bu tablo kendini büyük ölçüde hissettirmektedir. Cinsiyetin siyasal yaşama ve katılıma etkisi çalışmanın ileri kısımlarında detaylı incelenmektedir.

Türkiye’de yerel siyaset ve seçimlerde kadın katılımını artırmaya yönelik katkı sağlayacak araçları; “*siyasal partilerin kadın kolları, yerel seçimlerde kadın aday kotaları, kent konseyi ve meclisleri, mahalle muhtarlığı*” (Sancar, 2018:139) şeklinde sıralamak mümkündür. Yan kuruluş olarak görülen *siyasal parti kadın kollarının*, yerel düzeyde sosyal organizasyonlar düzenleyerek siyasal destek oluşturmalarının yanı sıra seçim dönemlerinde kapı kapı dolaşıp oy isteme gibi yoğunlaşan görevleri vardır. Burada görev yapan kadınların parti yönetim kademelerine, yerel ve ulusal meclise temsilci olarak geçişleri sınırlı; karar organlarında söz yetkileri en alt düzeydedir (KA-DER, 2004:84). Diğer araç olarak *Kota* ise, eksik cinsiyet temelli temsilin alt sınırını göstermektedir. Siyasal karar mekanizmalarına seçileceklerin tespitinde uygulanmakta olan seçim usullerine özel hükümlerin eklenmesi suretiyle kadınlara belli oranlarda yer verilmesini (Kılıç, 2000:17) ifade ederken; karar alma aşamalarında ise yalnızca tek bir cinsin etkin olmasının önüne geçmek, cinsler arasında eşitliğin sağlanması amacıyla yürürlüğe konmaktadır. “*Temsilde eşitlik*” bağlamında etkili bir araç olarak yerel siyasette uygulanması gerekmektedir. *Kadın konseyi ve meclisleri*, sürdürülebilir kalkınmanın yerelleşmesi hususunda yerel yönetimlerin yönetim, katılım ve demokrasi alanlarında yapılandırılması amacıyla kurulan kent konseylerinde, kadın meclisi kurulması (Sancar, 2018:140) söz konusudur. Bu meclisler, kadınların yaşadıkları yer hakkında görüş beyan edebildikleri, proje sunabilecekleri bir örneği teşkil etmektedir. Kadının konumunun yükselmesi, siyasal ve toplumsal alandaki pek çok konuda katılıma, tartışma olanağı sunması kent konseyi kadın meclislerinin önemini ortaya koymaktadır. *Mahalle Muhtarlığı*, kadına en yakın yerel yönetim

organı olduğundan, yaşanan yerdeki asayiş, düzen, sorunlar ve bunlara yönelik çözümler açısından kayda değer bir organ vazifesi görmektedir. 1930’lu yılda kazanılan bu hak, günümüzde temsil açısından çok geride seyretmekle birlikte, kadınların yerel siyasette var olduklarını göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Temsil ve kurumları Orta Çağ’da ekonomik/toplumsal değişim sonucu beliren ihtiyaçları karşılamak üzere ortaya çıkmaktadır. Dahl’ın (1993:29) ifadesiyle, “*demokrasinin bir icadı olarak değil de, Orta Çağ monarşik, aristokratik devletlerin bir kurumu şeklinde*” gelişmektedir. Söz konusu dönemde yetkinin devredildiği kişinin, kurulun ve temsilcinin seçilmiş olması gerekli değildir. İmparator ve onun soyundan gelen kimselerin sahip olduğu temsil yetkileri ellerinden alınamaz. Süreklilik hakkının ifadesi olan temsil, monarşik yönetimi dahi meşru kabul etmektedir (Sartori, 1996:31). 18. ve 19. yüzyılda aktif bir kullanım alanı bulan kavram, bu günkü anlamıyla 13. ve 14. yüzyılda ortaya çıkmaktadır. Orta Çağ’da temsil kavramı, hak/görev açısından herhangi bir kişi ya da topluluk yerine davranış sergilemek anlamında kullanılmaz (TDK, 2005:1780). Temsil kavramı günümüzde Romalıların kullandığı “*repraesentare*” sözcüğünden türetilmektedir. Bundan evvel ise mevcut olmayan bir şeyin yazılı bir şekilde oluşturulması anlamına gelmekteydi. Günümüzde kabul görmüş şekliyle temsil kavramı, bazı kurum/kurul/kişilerin bir başka kişi/kurum/sosyal sınıf adına davranışta bulunarak, onlar adına karar alma anlamında kullanılmaktadır (Örs, 1997:25).

Literatür incelendiğinde temsil kavramının pek çok tanımının yapıldığı görülmektedir. Genel kabule göre kavram, aktif olarak bulunmayan aracı kimseleri; gruplar, soyutlamalar vasıtasıyla var duruma getirmeyi ifade etmektedir (Pitkin, 1995:358). Birch (1971:15) temsil kavramının üç farklı kullanımına dikkat çeker; *temsilcilerin çıkarlarını korumak, seçilen kişi, meclisleri ve bir sınıfın olağan kişi/gruplarını tanımlamak*. Tarihsel aşamada *Locke, Mill, Burke, Rousseau, Adams, Hobbes vb.* filozofların temsilin işlev/geçerliliği hususunda farklı yaklaşımlar geliştirdiği görülmektedir (Bulut ve Tanıyıcı, 2008:172). *Locke* temsilin varlığına dikkat çekerek, temsile dayanmayan vergilenmenin zorbalık olduğunu ifade etmektedir. *Adams* seçimle meydana gelen meclisin her yönüyle halkı yansıtmayı gerektiğini savunmaktadır. Aynı düşüncüyü paylaşan *Burke*, temsilci olarak seçilen organın özü itibarıyla ulusu yansıtmayı gerektiğini dillendirmektedir. *Mill* ise katılımın geniş olduğu, toplumu tüm gereklerinin yansıtıldığı yönetime büyük önem vermektedir (Çitçi, 1989:18-19). Söz konusu örnekleri çoğaltmak mümkün olmakla birlikte, bu yaklaşımların özünü, halk gibi düşünerek onun içinden gelen küçük bir azınlığın onun adına karar alması ve uygulaması (Bulut ve Tanıyıcı, 2008:172) oluşturmaktadır.

Demokratik rejime dayalı siyasal sistemlerde halk egemenliği ön koşuldur. Sartori’nin (1996:31) ifade ettiği gibi, “*temsil demokrasinin temel ilkelerinden kabul edilen eşitliğin, siyasal sisteme seçimler vasıtasıyla*” uygulanmasını içermektedir. Tüm partilerin benzer koşullarda katılımına dayanan özgür seçimler, temsilin düzenli aralıklarla devredilmesinden öte iktidarın hakkıyla ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Günümüzde temsil edilen tarafından, temsilciye sunulan kendi adına davranma yetkisi, demokrasinin temelini oluşturur. Böylece temsil edilen adına yönetim görevini ifa edecek organ meydana gelerek, halkın doğrudan katılımının gerçekleşemediği durumda demokrasinin işlemesine yardımcı olmaktadır (Araslı, 1972:10). Seçimlerin serbest/özgür olması, temsilcilerin belirli periyotlarda değiştirilebilme hakkının saklı tutulması demokrasinin işlerliği açısından ayrıca önem arz etmektedir. Heywood’un (2007:353) ifade ettiği gibi “*temsilin amacını gerçekleştirebilmesi için, rekabete dayalı, adil ve serbest, evrensel oy hakkı bağlamında yerine getirilmesi*” gerekmektedir. Burada unutulmaması gereken, egemenliğin geçici devrinin söz konusu olduğudur. Bu sistemde, toplum içindeki farklı grupların temsiline imkân verilmelidir. Kadın, engelli, yaşlı, çocuk vb. dezavantajlı grupların temsil mekanizmasında görünür olmasına dikkat edilmeli, farklı çıkar gruplarının, özellikle STK temsilcilerinin, mecliste yer alması sağlanmalıdır.

Türkiye’de kadınların siyasette yer bulamamaları, temsil hakkını eşit bir şekilde kullanamamalarına dair pek çok neden vardır. Bunlar; *ataerkil toplumsal ve kültürel yapı, siyasal alanda eril tahakküm, kadın, erkek arasındaki eşitsizlikler, siyasal partilerin yapısı, siyasal sistem ile işleyişi, siyasal ilgi ve bilinç, kadınların siyasal alanın vitrini olarak görülmesi* şeklinde sıralamak mümkündür.

Ataerkil toplumsal, kültürel yapının biçtiği roller kadını özel alana hapsederken, erkeğe kamusal alanda geniş bir özgürlük olanağı sunmaktadır. Kadının rolü anne, eş, çocuk yetiştirme, ev işleri olarak özel alana konumlandırılırken; erkek ev dışı faaliyetlerin tümüne kolayca ulaşabilmektedir. Bu durum erkeğin kadına oranla siyasal alana katılma, beceri sahip olma ve kaynaklara ulaşımının hem daha fazla, çeşitli hem de kolay olmasını sağlamaktadır (Türel ve Çağlar, 2010:24). Cinsiyet bağlamında şekillenen iş bölümü kadının ücretsiz ev işçiliğine mahkûm edilmesi, ekonomik olarak erkeğin gerisinde kalmasını beraberinde getirmektedir. Oğlan çocuğunun soyun devamı olarak görülmesi, kızın ileride evlenerek ele karışacağı zihniyeti sosyo-ekonomik olarak kadının geri kalmasının belli başlı faktörüdür. Bu durum kadını erkeğe bağımlı kılarak, pek çok alanda olduğu gibi siyasal alanda onun arka planda kalmasına neden olmaktadır. Mevcut siyasal yapı erkeğin siyasete

katılımında belli şartlar sunmazken; kadının temsilci seçilebilmesi için onlardan daha yetenekli, iyi eğitilmiş olması (Pınarcıoğlu, 2017:19) beklentisi, ikircikli bir durumun oluşmasına sebebiyet vermektedir.

Siyasal partilerin *erkek egemen yapısı/söylemi* kadının katılımını engelleyen bir başka faktördür. Toplumsal cinsiyetin erkeğe dayattığı para kazanmak, rekabet etme, güçlü/kuvvetli olma vb. roller siyasal alana taşınarak, bunların egemen değerler olarak görülmesine neden olmaktadır. Bu durum anne olma, çocuk yetiştirme rolleri yüklenen “kadınlık” değerlerine ters düşerek siyasetten uzak kalınmasını beraberinde getirmektedir (Sancar Üşür, 2000:208). Kadının simgesel olarak “vitrin” görevi üstlendiğini vurgulayan Tekeli (1983:213-214), Cumhuriyetin kadına sunduğu temel hakların en temel amacının rejimin demokratikleştirilmesi olduğunun altını çizmektedir. Kadın siyasette aktif bireyler olarak değil de “vitrin” olarak yer alması, *yetersiz temsilin* nedenini böylece göstermektedir. Kadın modernleşmeyle eş tutularak, bütün tartışmalar onun sosyal, siyasal ekonomik görünürlüğünün batılılaşmanın en büyük simgesi olması gerekçesiyle yapılmaktadır.

Seçim sistemlerinin kadın temsiline etkisi, dünyada nispi temsil sisteminin uygulandığı ülkelerde, çoğunluk sistemini uygulayanlara göre daha yüksek kadın temsil oranına sahip oldukları görülmektedir. Nispi temsil sisteminin uygulandığı ülkelerin ulusal meclislerinde kadın temsilcilerin daha fazla olduğu göze çarpmaktadır (Pınarcıoğlu, 2011:59). Diğer faktör ise kadına yönelik ataerkil toplumun dayatmaları ekonomik, eğitim seviyesinin düşüklüğüne, bu durum teknik açıdan bilgi yetersizliğine, akabinde *özgüven eksikliğine* neden olmaktadır. Siyasal partilerin aday belirlemede kullandıkları *önseçim, örgüt ve merkez yoklama gibi usuller* bir diğer etken olarak karşımıza çıkmaktadır. *Siyasal kültür, bilinç, ilgi* gibi kavramlar da aynı şekilde egemen olan erkeksi siyasal yapının ürününü yansıtmaktadır.

2.2. Toplumsal Cinsiyet ve Bileşenleri Olarak “Cinsel Kimlik, Cinsiyet Roller, Eşit(siz)liği/Ayrımcılığı”

İnsanların dünyada var olma durumlarını anlamlandırmak amacıyla sınıf, yaş, statü vb. gruplara ayrılmaktadır. Bu gruplardan yalnızca birini oluşturarak davranış biçimlerini, yaşam standartlarını şekillendirerek cinsiyet olgusu kapsamına giren, *kadın ve erkek kavramı* olduğu görülmektedir.

“Cinsiyet (Sex)” terimi, kadın ve erkek olmanın biyolojik yönüne, yapısına karşılık gelmektedir (Dökmen, 2012:19). Kadın, erkek *cinsiyeti*; maskülen (erkeklik), feminen (kadınlık) *toplumsal cinsiyet* kategorilerini ifade etmektedir. “*Toplumsal cinsiyet (gender)*”, cinsler arası fiziksel farklılıktan ziyade erkeklik ile kadınlık özelliklerinin toplumsal biçimde oluşturduğu özelliklerden meydana gelerek (Giddens, 2000:104), toplumsal alandaki münasebetleri şekillendiren bir kavramdır (Scott, 2007:11). Savran (2004:235) kavramın; hem ayrımcı, baskıya dayalı eşitsiz bir toplumsal düzene verilen isim ve ilişkinin taraflarını ifade eden kategori olduğunu hem de bunların davranışsal, psikolojik niteliklerine gönderme yaptığını savunmaktadır.

Toplum tarafından kadınlık ve erkeklik olarak biçilen rolleri meydana getiren *kalıp yargıları* vardır. Bütün toplumlar erkeklerin, kadınların, erkek ve kız çocuklarının davranışlarını kontrol eden cinsiyet rollerini belirlemektedir (Kite, 1996:361). Başka bir ifadeyle *toplumsal cinsiyet rolleri*, toplumun kadın, erkekten cinsiyetleri bağlamında beklediği davranış kalıplarıdır (Uluocak vd. , 2014:7). Toplumsal normlar bağlamında şekillenen toplumsal cinsiyette kadına, erkeğe biçilen roller birbirinden farklıdır. Çünkü toplumun umumi yapısı ve himaye ettiği değerler her iki cinse de farklı roller yüklemektedir.

Söz konusu roller özellikle mekânsal, özel ve kamusal alan, ayrılaşmasında kendini göstermektedir. Söz konusu ayrılaşma, kadını ev içerisine bağımlı kılan yani özel alana konumlandıran; erkeği kamusal alanda özgür ve egemen kılan ritüellerin ön kabulüne dayanmaktadır. Öncelikle “*iyi kız çocuğu, abla ve kardeş*”; sonrasında “*iyi eş, anne*” olması arzu edilen kadın, bu şekilde biçilen rol kalıplarının zorunluluğu altında ezilmektedir (Oglesby ve Hill, 1993:717). Eğitim alanından siyasete, çalışma yaşamından sivil toplum örgütlenmesine kadar kamusal alanda cereyan eden bu görünüm, erkek ve kadın arasında *cinsiyete dayalı eşitsizlik/ayrımcılık* oluşturmaktadır (Bhasin, 2003:3). Kısaca, toplumsal cinsiyet kavramı *toplumsal farklılıklara* vurgu yaptığı kadar *eşitsizliği* de içermektedir.

“*Toplumsal cinsiyet eşitliği*” kavramıyla, kadın ve erkek arasındaki farkların, toplumdaki rollerin eşit öneme sahip oluşunun kabul gördüğü anlatılmaktadır. Kavram, cinsiyetler arasındaki *eşitsiz güç ilişkisine neden olan yapı/kurumların* nasıl değiştirileceği, onlar arasında *değerler ve öncelikler* bağlamında daha iyi bir dengenin ne şekilde kurulacağını belirtmektedir (Civelik, 2014:2). Tuskan (2012:448) toplumsal eşitlik anlayışının sağlanması için yapılması gerekenleri sıralamaktadır. Bunlar; kadınların eğitilerek, kamusal alanda katılmalarında öncelik tanınması, kadına yüklenen rollere yönelik önyargılarla savaşımları, mesuliyetlerin paylaşılması, ailedeki kararların hep beraber alınması, sorumluluk, hak, oğlan, kız çocuk yetiştirmede eşitliğin

sağlanması, kadın istihdamının ve toplumsal olarak görünürlüğünün desteklenmesi, kadına yönelik şiddetle/ayrımcılıkla mücadele, eşit fırsat sağlanarak olumlu ayrımcılığın uygulanma alanı sağlanması şeklindedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği/ayrımcılığı kavramı, kadın ve erkek arasında değişik şekillerde oluşan itibar, mevki iktidar farklılıklarını ifade etmektedir. Biyolojik olarak kız/oğlan şeklinde doğan çocuklar, toplum tarafından onlara yüklenen statü, roller ve cinsiyet kalıp yargıları nedeniyle söz konusu alanda değişik işlev ve konumda olmalarına sebebiyet vermektedir (Giddens, 2000:506-526). Kısaca Berkay'ın (2009:16) ifade ettiği gibi kavram "*cinsler arası eşitsiz güç ilişkilerine*" dayanmaktadır. Kişilerin cinsiyetle ilgili temel kabullerinin toplumsal kurumlar tarafından belirlenerek kadın aleyhinde cinsiyet ayrımcılığına neden olduğu belirtilmiştir. (Balkır, 2012:69). Özetle toplumsal cinsiyet ilişkileri, pek çok alanda erkeklerin daha hâkim olduğunu; kadınların genel olarak ikinci konuma itilmek suretiyle meydana gelen eşit olamayan güç ilişkilerini içermektedir. Erkeğe ve işlerine verilen değer/üstünlük, kadınınkilerinden daha önemli/önceliklidir. Tarihsel olarak bakıldığında erkek egemen bu yaklaşımla toplumun şekillendirildiği görülmektedir. Bu kabul ediş toplumun bütünde uzlaşmayı beraberinde getirir. Söz konusu durum politik yapılarda kendini göstermektedir. Erkek üzerinden şekillenen bu düzen toplumsal *cinsiyet eşitsizliğine/ayrımcılığına* neden olmaktadır.

Kısaca ataerki yapı düzeninde özellikle aile içerisinde beliren eşitsizlik/ayrımcılık kız, erkek çocuk doğuşuyla kendini belli etmektedir. Erkek çocuğu doğan aileler, kız sahibi olanlara göre daha çok mutlu olarak kendilerini kıvançlı hissetmektedir. Anne gözetiminde kız çocuğu kendine biçilen ev içi vb. rolleri öğrenerek yetiştirilirken; erkek babayla ev dışında güç gerektiren işlere yönlendirilmek suretiyle büyütülmektedir. Kız çocuğunun evlenip, yuvadan uçacağı; erkeğin soyun devamı olarak görülmesi eşitsizliğin/ayrımcılığın derinden hissedilerek, eğitimden iş yaşamına kadar pek çok alanda kız çocuğunun, kadının oğlan, erkek karşısında ikincil konumda kalmasına eşit şartlarda mücadele edememesine neden olmaktadır. Bunlardan sadece birini teşkil eden *siyasal alan* incelendiğinde, katılım hususunda kadının erkekle eşit haklara sahip olduğu görünse de uygulama açısından eşitsizliğin ve ayrımcılığın varlığı kendini hissettirmektedir. Gerek ulusal gerekse de yerel siyasetteki kadın temsil oran ve sayıları incelendiğinde, bu alandaki *yokluk durumu* kolayca görülmektedir.

3. YEREL SİYASETTE KADIN TEMSİLİNİN "YOKLUK DURUMU" NUN TARİHSEL UĞRAKLARI

Cumhuriyet dönemi devrimleri kadın hakları bakımından bir milat özelliği taşımaktadır. Cumhuriyet ilanı ile oluşturulan demokratik ve laik yapıda kadın; eğitim, siyaset, ekonomik alanda görünür olmaya başlamaktadır. Kadınlar, 1924'te *Tevhid-i Tedrisat*, 1925'te *Kılık Kıyafet* ile 1926 tarihinde kabul edilen *Medeni Kanunla* sosyal haklar elde etmektedir (Gökçimen, 2008:9). Kadınlar 1930 yılında çıkan *Belediye Kanunu*yla, seçimlerde seçmen ve aday olarak ilk siyasal hak edişlerine kavuşmaktadır. 1933 yılında *Köy Kanunu*nda yapılan değişiklikle muhtar olma, ihtiyar heyeti içinde vazife almak için yasal dayanağa ulaşılmaktadır. 1934'te kendi mücadeleleriyle kazandıkları milletvekili seçme ve seçilme hakkı (Türel ve Çağlar, 2010:21) siyasal açıdan doruğa ulaşımın göstergesini teşkil etmektedir.

Yerel yönetimler bağlamında bakıldığında 1930 yılındaki seçimlerde SCF ve CHF'nin belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve muhtarlık için kadın aday gösterdiği görülmektedir. İstanbul'dan SCF iki, CHF yedi kadın aday vardır. SCF kendini seçim öncesi fesih ettiğinden kadınların seçilmesi olanaksız hale gelmektedir. CHF'ten dört aday belediye meclisinde yer almaktadır. Bunun yanı sıra kadınlar Kastamonu, İzmir, Ankara, Burdur, Bursa, Antalya, Rize, Muş, Kayseri, Trabzon, Aydın illerinde de belediye meclisine girmektedir. 1934, 1938, 1942 yerel seçimlerinde kadınlar tüm yurttan aday olarak gösterilmektedir. 1946 yılında çok partili hayata geçildiği dönemde belediye başkanı, meclis üyeliği kadın aday sayısı düşüşe geçmektedir. Bu azalma 1960-80 döneminde yerel siyasette kadın temsiline yansır. 1980 sonrasında söz konusu durum ivme kazanmaktadır. 1990'larda ilk kadın başbakan *Tansu Çiller*'in rol model olarak görünürlük kazanması önemli bir gelişmedir (Üste, 2017:103). Yerel siyasette 1990'lı ve sonrasındaki yıllara bakıldığında, kadınların oransal açıdan erkeklerden çok geri bir sıralamada yer aldığı görülmektedir. *Tablo 1*'de 1968'den 1994 yılı dâhil, seçilen kadın belediye başkanlarına yer verilmektedir.

1963 yılı öncesinde arşivleme yönteminin kısırlığı nedeniyle, kadın belediye başkanı olarak iki isim (1930 yılında Sadiye Hanım Artvin Yusufeli/Kılıçkaya Belediyesi ve 1950'de Müfide İlhan) zikredilmekle beraber, tam olarak kanıtlanmış bir çalışma olmadığından gerekli verilere ulaşılamamaktadır.

Tablo 1. 1968’den 1994 Seçimlerine Kadar Kadın Belediye Başkanı Sayısı ve Oranları

SEÇİM YILI	TOPLAM BELEDİYE SAYISI	KADIN	ORAN (%)
1968	1238	4	%0,3
1973	16201	5	%0,03
1977	1710	5	%0,3
1984	1692	-	%0
1989	1976	2	%0,1
1994	2695	9	%0,3

Kaynak: Aslan, 2009:49-65’ten derlenip, tablolaştırıldı.

Kadın belediye başkanlarının partiler bağlamında dağılımı ise; 1968’te 3 CHP, 1 AP; 1973’te 1 CHP, 1 AP, 3 Bağımsız; 1977’te 1 CHP, 3 AP, 1 Bağımsız; 1989’da 2 SHP’den; 1994’te 2 Bağımsız, 2 SHP, 3 DYP, 2 ANAP şeklindedir. 1977 seçimlerinde 12 Eylül 1980 darbesi nedeniyle birçok belediye başkanlığında görev değişikliğine gidilmektedir. Bu dönemde üç kadın MGK tarafından İçel, Çanakkale ve Afyon’da belediye başkanlığı görevine atanmaktadır. 1984 yılında belediye başkanı seçilen kadın adayın olmadığı göze çarpmaktadır.

Tablo 2. 1999 ve 2004 yılı Yerel Seçimlerini Kazanan Kadın ve Erkek Sayısı/Oranları

Seçilmişlik Türü	1999 Yılı Yerel Seçimleri					2004 Yılı Yerel Seçimleri				
	Toplam	Kadın		Erkek		Toplam	Kadın		Erkek	
		Sayı	Oran	Sayı	Oran		Sayı	Oran	Sayı	Oran
Belediye Başkanı	3.215	18	%0,6	3.197	%99,4	3.225	18	%0,6	3.207	%99,4
Belediye Meclisi Üyesi	34.084	541	%1,6	33.543	%98,4	34.477	817	%2,4	33.660	%97,6
İl Genel Meclis Üyesi	3.122	44	%1,4	3.078	%98,6	3.208	57	%1,8	3.151	%98,2
Toplam	40.421	603	%1,49	39.818	%98,51	40.910	892	%2,18	40018	%97,82

Kaynak: www.ysk.gov.tr adresinin 18.04.1999 ve 28.04.2004 “Mahalli İdareler Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Tablo 2’de 1999 ve 2004 yılı “seçilme” düzeyinde kadın, erkek temsiline yer verilmektedir. 1999 yılında yapılan seçimlerde, “seçilme” düzeyinde temsil incelendiğinde; belediye başkanlığında 3.215 kazanan adaydan 18’i (%0,6), belediye meclis üyeliği 34.084 seçilenden 541’inin (%1,6), 3.122’den ise 44’ü (%1,4) toplamda ise 40.421 kişiden 603’ünün (1,49) kadın olduğu görülmektedir. 2004 yerel seçimlerine bakıldığında, 3.225’den 18’inin (%0,6), 34.477’den 817’sinin (%2,4), 3.208’den 57’sinin (%1,8) toplamda 40.910 kişiden 892’sinin (2,18) kadın temsilcidir.

Söz konusu iki yerel seçim sonuçları karşılaştırıldığında, 1999 yılında seçilen 3.215 ve 2004’te kazanan 3.225 belediye başkanının sadece 18’i (0,6) kadın olması yerel siyasette *yetersiz temsilin* varlığını göstererek, zaman geçse de hiçbir değişikliğin olmadığını gözler önüne sermektedir. Belediye meclis üyeliğindeki 541 (%1,6) olan temsilin 817 (%2,4) yükselerek %51 oranında; il genel üyeliğinde ise 44 (%1,4)’ten 57 (%1,8)’e çıkarak %30’luk bir artış seviyesi yakaladığı görülmektedir. Fakat oranların 1999 yılında %0,6 ve %1,4, 2004’te %0,6 ile %1,8 arasında seyretmesi genel toplam içinde sonucun değişmemesi Türkiye’deki *kadın temsili yokluğunun* açık bir göstergesidir.

Tablo 3’deki verilen 2009 ve 2014 yerel seçimi verileri doğrultusunda hem “aday olma” hem “seçilme” kriterleri bağlamında kadın temsili incelendiğinde, büyükşehir belediye başkanlığına aday olan 218 ve 488 kişiden kadın sayısı, oranları sırasıyla 21 (%10), 44 (%9) olduğu görülmektedir. Burada kadın aday sayısı artarken oransal bir azalış gözükmemektedir. İl genel meclis üyeliğinde 31.083 ve 6.474 kişiden seçim yılı sırasına göre 2.576’sı (%8) ile 538’i (%8) kadın adaydır. Kadın aday sayısında artış yaşanırken, oranın sabit kaldığı görülmektedir. Belediye başkanlığı düzeyinde 15.569 ve 9.186 olan adaydan 554 (%6), 544’ü (%4) kadındır.

Belediye meclis üyeliğinde 179.911 ve 99.707 olan adaydan 10.811 (%6), 11.901'i (12) kadın olduğu göze çarpmaktadır. Burada sayı ve oransal bir artış yaşanmaktadır.

Tablo 3. 2009 ve 2014 Yılı Yerel Seçimi Kadın, Erkek Aday ve Kazananların Sayısı/Oransal Dağılımı

Seçilmişlik Türü	Seçim Yılı	Seçime Katılan Kadın/Erkek Sayı ve Oranları					Seçimi Kazanan Kadın/Erkek Sayı ve Oranları				
		Toplam	Kadın		Erkek		Toplam	Kadın		Erkek	
			Sayı	Oran	Sayı	Oran		Sayı	Oran	Sayı	Oran
Büyükşehir Belediye Başkanı	2009	218	21	%10	197	%90	16	0	%0	16	%100
	2014	488	44	%9	444	%91	30	3	%10	27	%90
İl Genel Meclis Üyesi	2009	31.083	2.576	%8	28.507	%92	3.281	115	%4	3.166	%96
	2014	6.474	538	%8	5.936	%92	1.258	61	%5	1.197	%95
Belediye Başkanı	2009	15.569	554	%4	15.015	%96	2.931	26	%1	2.905	%99
	2014	9.186	544	%6	8.642	%94	1.364	37	%3	1.327	%97
Belediye Meclis Üyeliği	2009	179.911	10.811	%6	169.100	%94	32.475	1.474	%5	31.001	%95
	2014	99.707	11.901	%12	87.806	%88	20.538	2.206	%11	18.332	%89
Toplam	2009	226.781	13.962	%6	212.819	%94	38.703	1.615	%4	37.088	%96
	2014	115.855	13.027	%11	102.828	%89	23.190	2.307	%10	20.883	%90

Kaynak: www.tuik.gov.tr adresinin "Mahalli İdareler Seçim Sonuçları" kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Özetle "aday olma" düzeyinde kadın temsiline bakıldığında, 2009 yılında 226.781 adaydan 13.962 (%6); 2014 seçimlerinde 115.855 kişiden 13.027'sinin (%11) olduğu tabloda net verilerle gösterilmektedir. Sayısal olarak yakın rakamlar görülürken, oransal olarak %4'lük bir artışa rastlanılmaktadır.

"Seçilme" düzeyi bağlamında incelendiğinde, 2009 yılında büyükşehir belediye başkanlığı kazanan 16 aday arasında kadın temsile rastlanmazken, 2014 seçimlerinde 30 kişinin 3'ünün (%10) kadın temsilci olduğu görülmektedir. İl genel meclis üyeliğine seçilen 3.281 ve 1.258 kişiden 115 (%4), 61'i (%5); belediye başkanlığında 2.931 ile 1.364'den 26 (%1), 37 (%3); belediye meclis üyeliğine seçilen 32.475 ve 20.538 kişiden 1.474'ü (%5), 2.206'sı (%11) kadındır. Toplamda 2009 ve 2014 yılında seçilen sırasıyla 38.703 ve 23.190 temsilcilerin 2.307'si (%10) ile 1.615 (%4) kadın olduğu bilgilerine ulaşılmaktadır. Bakıldığında hem rakamsal hem de oransal artış söz konusudur.

2014 yerel seçim sonuçlarına bakıldığında 2009 yılına oranla artış göze çarpmaktadır. Bu artışın nedeni 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu bağlamında yapılan değişikliklerle doğrudan alakalıdır. Kapatılma sonucu azalan belde belediye ve il özel idareleri sayısındaki durum önemli bir faktördür.

2009 ve 2014 yerel seçim sonuçları incelendiğinde hem "aday olma" hem de "seçilme" düzeyinde kadın temsiline bakıldığında az da olsa artış olduğu görülmektedir. Fakat 2009 ile 2014 yılındaki seçimlerde toplamda "aday olma" düzeyinde sırasıyla %6, %11, "seçilme" bağlamında %4, %10 olan kadın temsil oranları, erkeklere göre ne denli yetersiz seviyede kaldığını gözler önüne sermektedir. Son dönem seçim sonuçlarıyla kadının yerel siyasetteki temsil sorunsalı bir kez daha yinelenmektedir. Siyasetin erkek işi olduğu algısının, kadınların temsil hakkını kanunen alması üzerinden uzun zaman geçmiş olsa da varlığını hala koruduğu açıkça ortadadır.

Tablo 4'deki veriler incelendiğinde, büyükşehir belediye başkanlığına aday olan kadın sayısı, 2014 yılına göre az iken, oransal olarak ise %2'lik bir artış gözükmektedir. "Seçilme" düzeyinde 3 (%10) olan temsil sayısı tekrarlanmaktadır. İlk genel meclis üyeliğine adaylık 2004'de 538 (%8) iken, 2019'da 690 (%8) olmaktadır. Oransal olarak değerinde bir değişiklik olmadığı gözükmektedir. Seçilmede 61 (%5) olan sayı ve oranın, 2019'da 48'e (%4) gerilediğine rastlanılmaktadır.

Belediye başkanlığı düzeyinde ise, "aday olma" bağlamında temsil sayısı 2014 yılında 544 (%6) iken, 2019'da 634'e (%8) çıkmaktadır. "Seçilme" noktasında 37 (%3) olan sayı, oranda pek fazla değişiklik yaşanmayarak 38 (%3) seviyesinde kalmaktadır. Belediye meclisi üyesi açısından kadın "aday" sayısı, oranı 2014'de 11.901 (%12) seviyesindeyken, son seçimde 14.485 (%14) olduğu görülmektedir. "Seçilme" bağlamında bakıldığında ise 2.206 (%11) olan sayı ve oranın, 2019 yılı seçimlerinde 2.284 (%11) olarak pek de değişmediği ortadadır.

Tablo 4. 2019 Yılı Yerel Seçimi Kadın, Erkek Aday ve Kazananların Sayısı/Oransal Dağılımı

Seçilmişlik Türü	Seçim Yılı	Seçime Katılan Kadın/Erkek Sayı ve Oranları					Seçimi Kazanan Kadın/Erkek Sayı ve Oranları				
		Toplam	Kadın		Erkek		Toplam	Kadın		Erkek	
			Sayı	Oran	Sayı	Oran		Sayı	Oran	Sayı	Oran
Büyükşehir Belediye Başkanı	2019	305	33	%11	272	%89	30	3	%10	27	%90
İl Genel Meclis Üyesi	2019	8.719	690	%8	8.029	%92.08	1.272	48	%4	1.224	%96
Belediye Başkanı	2019	7.953	634	%8	7.319	%92	1.359	38	%3	1.321	%97
Belediye Meclis Üyesi	2019	102.337	14.485	%14	87.852	%86	20.745	2.284	%11	18.461	%89
Toplam	2019	119.314	15.842	%13.28	103.472	%86.72	23.406	2.373	%10	21.033	%90

Kaynak: www.tuik.gov.tr adresinin “Mahalli İdareler Seçim Sonuçları” kısmından derlenip, tablollaştırıldı.

Özetle, 2019 ve 2014 yılındaki yerel seçimler “aday olma ve seçilme” kriterleri bağlamında kadın temsili açısından kıyaslandığında sayısal ve oransal olarak birbirine yakın verilerin olduğu görülmektedir. Söz konusu temsil kriterleri özelinde 2019 yılında toplamda %13.28 ve %10'luk dilimlerle, yerel siyasette hali hazırda tarihsel tekrerrür misali tekrarlanan, yazgı haline gelen “yokluğu ve yetersizliği” gözler önüne bir kez daha sermektedir.

4. KADIN TEMSİLİ AÇISINDAN 31 MART 2019 YEREL SEÇİM SONUÇLARININ TRABZON İLİ ÖRNEĞİ BAĞLAMINDA ANALİZİ

Türkiye'nin kuzeydoğusunda yer alan Trabzon İli, 4.664 km'lik yüzölçüme sahip; batısında Giresun, güneyinde Gümüşhane ve Bayburt, doğusunda Rize İlleri ile çevrili bulunmaktadır. Merkez *Ortahisar* olmak üzere *Akçaabat, Araklı, Arsin, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Çaykara, Dernekpazarı, Düzköy, Hayrat, Köprübaşı, Maçka, Of, Sürmene, Şalpazarı, Tonya, Vakfikebir, Yomra* olmak üzere on sekiz beldeden oluşmaktadır. Trabzon İlinde belediyenin ilk ne zaman kurulduğu hakkında herhangi bir tarihsel dokümana rastlanmazken, 1869 yılında çıkarılan İl Yıllığı (Salname-i Vilayet-i Trabzon) incelendiğinde belediye yönetimine yer verildiği görülmektedir. 2014 yılına kadar il belediyesi statüsünde hizmet verirken, 30 Mart 2014 tarihinde büyükşehir belediyesi statüsü elde ederek sorumluluk alanını bütün il sınırlarını içine alacak (www.trabzon.bel.tr, 2019) şekilde genişletilmiştir.

Türkiye'nin en kalabalık yirmi yedinci ili olan Trabzon'un nüfusu 2019 yılına göre, 808.974 olup; 400.723'ü (49,53) erkek, 408.251'i (50,47) kadından oluşmaktadır. Nüfusun yoğun olduğu yerler, %40,60 Ortahisar ve %25,56 Akçaabat'tır. Diğer beldeler ise %1'lik bir azalma dilimi göstermek suretiyle, sen az nüfus %0,60 Köprübaşı, %0,49 Dernekpazarı'nda yer almaktadır. Nüfusun yaş dağılımına bakıldığında dengeli bir dağılım dikkat çekmekte olup, en yoğun olarak %7,27 oranında 35-38, %7,25 oranında 15-19 ve en fazla %7,96 oranında 20-24 yaş arası nüfusun (www.tuik.gov.tr, 2019) olduğu görülmektedir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Çalışmada, Trabzon İlinde 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen mahalli idareler seçimleri bağlamında, başta *büyükşehir belediye başkanlığı seçimi* olmak üzere merkez Ortahisar ile birlikte toplam 18 beldede *belediye başkanlığı, belediye ve il genel meclis üyeliğine* talip kaç kadın aday olduğunu ve seçime girenlerin kaçının seçildiğinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Gerçekleştirilmek istenen başlıca *hedefler ise;*

- ✓ Kadın temsiline Trabzon İli bağlamında partiler özelinde istatistiksel verilerinin incelenmesi suretiyle kaç kadın aday gösterdiklerinin ortaya çıkarılması,
- ✓ Kadın ve erkek temsilci oranının “adaylar ve seçilmişler” bağlamında araştırılması,
- ✓ Türkiye'deki yerel siyasette kadın temsil oranının hâlâ yeterli düzeyde olmadığı savının sınanmasıdır.

4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu bağlamda öncelikle, Trabzon İlinde başta merkez olmak üzere on sekiz beldesinde 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen mahalli idareler seçimlerine bağımsız katılan ve siyasi partilerce aday gösterilen erkek, kadın sayıları tespit edilmektedir. İkinci olarak seçime katılan adaylar içinden seçilen *büyükşehir belediye başkanı, belde belediye başkanı, belde belediye meclis üyesi ve il genel meclis üyelerinin kadın ve erkek temsil oranları* belirlenmektedir. 1999 ve 2004 yılı yerel seçimlerine “*aday olma*” düzeyindeki istatistiki bilgilere TÜİK’ten ulaşılamadığı için YSK’dan elde edilen sonuçlarla söz konusu seçimlerin sadece “*seçilme*” kriteri bağlamındaki verilerine yer verilmektedir. Mahalle muhtarlığı ve azalıkları, köy muhtarı ile ihtiyar heyeti üyeliklerine yönelik bilgilere YSK, TÜİK veri tabanlarından ulaşılamadığından çalışmaya dâhil edilmeyerek, kapsam dışı bırakılmaktadır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Betimsel analiz yöntemi, önceden belirlenen bir tematik çerçeveye bağlı kalınarak nitel verilerin işlenmesi suretiyle bulguların tanımlanarak, yorumlanması aşamalarını içeren bir analiz yaklaşımıdır. Betimsel analizde elde edilen veriler, ilkte belirlenen başlıklar/temalar altında özetlenerek, yoruma tabi tutulmaktadır. Söz konusu veriler, sorularına göre kategorilere ayrılmaktadır. Bu analiz şeklinde, veri kaynaklarından belli başlı alıntılar yapılarak, açıklamalarda bulunulması çalışmanın güvenilirliği bağlamında önem arz etmektedir. Söz konusu analiz yönteminin amacı, ham şekilde bulunan verileri okuyucuların anlayabilecekleri, kullanabilecekleri forma sokmaktır. Bu gayeyle oluşturulan veriler ilk olarak mantıklı bir sıraya konmaktadır. Sonrasında yapılan sınıflandırmalar/betimlemeler yorumlanmak suretiyle sonuçlara ulaşılmaktadır. Son evrede ise yapılan yorumlar çerçevesinde gelecekle ilgili öngörülerde bulunulmak suretiyle yeni açılımlara (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 268) varılmaya çalışılmaktadır.

Araştırmada, Trabzon İl/Belde ve Yüksek Seçim Kurulu’nun (YSK) ilan ettiği seçim sonuç/istatistiklerinin incelenmesi suretiyle kadın, erkek “*aday olma ve seçilme*” düzeyi bağlamında temsil sayı, oranı belirlenmektedir. Akabinde bu veriler ışığında değerlendirmeler yapılmaktadır. Kadınların “*aday olma ve seçilme*” yüzdesini daha ayrıntılı belirlemek amacıyla *asil, yedek ve kontenjan* olmak üzere *tüm adaylar* tek tek incelenmektedir. Betimsel analiz yöntemiyle öncelikle listeler oluşturulmaktadır. Akabinde buradaki bilgiler tablolastırılmaktadır. Aşağıdaki tablolarda yer alan rakamlar, her üç adaylık türünün tamamını içermektedir.

4.4. Trabzon İlinde 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde Kadın Temsili

Çalışmanın bu kısmında, yukarıda ifade edilen sorunsal bağlamında *Türkiye’deki yerel siyasette kadın temsili*nin yeterli düzeye hala erişemediği tezinin sınanması maksadıyla Trabzon İli ve beldeleri özelinde, 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen mahalli idareler seçim sonuçları analiz edilmektedir. Bu amaçla *büyükşehir ve belde belediye başkanlığı, belde belediye/il genel meclis üyeliği* için aday olanların cinsiyetleri bazında dağılımı tablolastırılmaktadır. Bu tablolarda kadın, erkek adayların sayısı ve oranları ayrı ayrı gösterilerek, kadınların kaçının istedikleri makama seçildiklerine dair bilgiler verilmektedir.

4.4.1. Büyükşehir Başkanlığı Seçimleri Düzeyinde Kadının İkirikli Durumu

Trabzon Belediyesi, 30 Mart 2014 tarihinden bu yana büyükşehir belediyesi statüsüne sahip olarak sorumluluk alanı tüm il sınırlarını kapsamaktadır. 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen yerel seçimlere partilerce gösterilen adaylara ait bilgilere *Tablo 5*’de yer verilmektedir.

31 Mart 2019 seçimlerinde Trabzon’da toplam 594.912 seçmenden 475.451’inin oy kullandığı, bunların 22.425 geçersiz/boş kabul edildiği ve oylamaya katılım oranının %83,73 olduğu bilgilerine ulaşılmaktadır. AK Parti/Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)’nin Cumhur İttifakı adayı *Murat Zorluoğlu*, İyi Parti/CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)’nin Millet İttifakı adayı *Atakan Atasoy*’dur. Bunların yanı sıra DSP (Demokratik Sol Parti), SP (Saadet Partisi), BTP (Büyük Türkiye Partisi), TKP (Türkiye Komünist Partisi), VP (Vatan Partisi), DP (Demokrat Parti) ve bağımsız olmak üzere dokuz aday seçimlere katılmaktadır. Sadece iki partinin, VP ve DSP, kadın belediye başkan adayları olduğu görülmektedir.

Tablo 5. 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerinde Partilerin Büyükşehir Başkan Adayları ve Bilgileri

Parti Adı / Bağımsız	Büyükşehir Belediye Başkanı Adayları 31 Mart 2019		
	Aday Adı Ve Soyadı	Mesleği	Öğrenim Durumu
Saadet Partisi (SP)	Hasan SAKA	İş Adamı	Üniversite/Yüksekokul
Bağımsız Türkiye Partisi (BTP)	Haydar BEKTAŞOĞLU	Eğitimci	Üniversite/Yüksekokul
Türkiye Komünist Partisi (TKP)	Özgür Murat BÜYÜK	Avukat	Üniversite/Yüksekokul
Vatan Partisi (VP)	İnci GÜNGÖR	Mimar	Üniversite/Yüksekokul
Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti)	Murat ZORLUOĞLU	Memur	Üniversite/Yüksekokul
Demokrat Parti (DP)	Ercan ŞILBİR	İş İnsanı	Ortaokul/Lise
İyi Parti	Atakan AKSOY	İnşaat Yüksek Mühendisi	Üniversite/Yüksekokul
Demokratik Sol Parti (DSP)	Hadiye SOLMAZ	Emekli	Ortaokul/Lise
Bağımsız	İbrahim TOPUZ	Serbest	Ortaokul/Lise

Kaynak: www.ysk.gov.tr adresinin “31.03.2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Söz konusu seçimde “aday olma” düzeyinde temsil sayı ve oranları; 7’si (%77,78) erkek, 2’si (%22,2) kadın olmak üzere toplam 9’dur. Seçim sonucunda Ak Parti 307.167 (%64,6), İyi Parti 140.421 (29,5), SP 15.502 (%3,26), DP 3.747 (%0,79), BTP 2.821 (%0,59), DSP 2.117 (%0,45), Bağımsız 1.391 (%0,29), VP 1.335 (%0,28), TKP 950 (%0,20) oy sayısı ve oranına ulaşılmaktadır. Kazanan oyların %64,6’sını alarak Cumhuriyet İttifakı adayı Murat ZORLUOĞLU’dur. Kadın adaylar %0,59 ve %0,29 oy oranı dilimiyle *eril yerel siyasette kadın temsiline yetersizliğini* gözler önüne bir kez daha sermektedir.

4.4.2 Belde Belediye Başkanlığı Düzeyinde Kadının Yokluk Sorunsalı

Trabzon İline bağlı on sekiz beldede belediye başkanlığı makamına siyasal partilerce 98 kişi aday gösterilmektedir. Adayların cinsiyet bazında dağılımına bakıldığında 97’sinin (%99) erkek, 1’inin (%1) kadın olduğu görülmektedir. Tek kadın aday ise, Çaykara beldesinde İyi Parti teşkilatınca gösterilen *Hanife Birinci*’dir. *Tablo 6*’de beldeler özelinde partilerce belediye başkanlığına aday gösterilen kadın, erkek sayısına ve seçim sonuçlarına yer verilmektedir.

Tablo 6. 2019 Yerel Seçimlerinde Trabzon Büyükşehir Belediyesi Merkez ve Belde Belediye Başkanlığına Aday Olan ve Kazanan Kadın, Erkek Sayısı/Oranları

Belde	Belde Belediye Başkanı Adayları 31.03.2019					Kazanan Kadın Aday Sayısı
	Kadın	Yüzdesi	Erkek	Yüzdesi	Toplam	
Akçaabat	0	%0	5	%100	5	0
Araklı	0	%0	7	%100	7	0
Arsin	0	%0	6	%100	6	0
Beşikdüzü	0	%0	5	%100	5	0
Çarşıbaşı	0	%0	6	%100	6	0
Çaykara	1	%12,5	7	%87,5	8	0
Dernekpazarı	0	%0	6	%100	6	0
Düzköy	0	%0	4	%100	4	0
Hayrat	0	%0	3	%100	3	0
Köprübaşı	0	%0	5	%100	5	0
Maçka	0	%0	5	%100	5	0
Of	0	%0	6	%100	6	0
Ortahisar	0	%0	7	%100	7	0
Sürmene	0	%0	5	%100	5	0
Şalpazarı	0	%0	7	%100	7	0
Tonya	0	%0	4	%100	4	0
Vakfıkebir	0	%0	4	%100	4	0
Yomra	0	%0	5	%100	5	0
Toplam	1	%1	97	%99	98	0

Kaynak: www.ysk.gov.tr adresinin “31.03.2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri” kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Seçimde “*aday olma*” düzeyinde toplam temsil sayı ve oranları; 1’i (%1) kadın, 97’si (%99) erkek olmak üzere 98’dir. Seçim sonucunda Akçaabat Ak Parti Osman Nuri Ekim 43.757 (%60), Araklı Ak Parti Recep Çebi 15.089 (%51,8), Arsin Ak Parti Muhammet Sait Gürsoy 12.974 (%56,1), Beşikdüzü CHP Ramis Uzun 8.907 (%60,5), Çarşıbaşı MHP Mümin Nuhoglu 5.868 (%53,3), Dernekpazarı Ak Parti Mehmet Aşık 2.156 (%72,1), Düzköy Ak Parti Yılmaz Ankara 5.706 (%58,5), Hayrat bağımsız aday Mehmet Nuhoglu 3.868 (%52,4), Köprübaşı Ak Parti Ali Aydın 2.062 (%49,3), Maçka Ak Parti Koray Koçkan 11.002 (%59,2), Of Ak Parti Salim Salih Sarıalioğlu 15.433 (%57,6), Ortahisar Ak Parti Ahmet Metin Genç 98.977 (59,3), Sürmene Ak Parti Rahmi Üstün 8.911 (54,5), Şalpaazarı MHP Refik Kurukız 5.618 (%60,8), Tonya Ak Parti Osman Beşel 5.937 (%61), Vakfikebir Ak Parti Muhammet Balta 11.184 (64,3) oy oranları ve yüzdeleriyle belediye başkanlığına seçilmektedir.

Tek kadın belde belediye başkanı gösteren Çaykara’da, Ak Parti Hanefi Tok oyların 7.257 (%65,5)’ini alırken, İyi Parti *Hanife Birinci* 893 (%8,07)’si ile dördüncü sırada yer almaktadır. Yukarıdaki sonuçlarla *yerel seçimlerde kadın temsiliindeki yokluk* sorunsalı tarihsel tekrür misali yaşanmaya devam etmektedir.

4.4.3 İl Genel ve Belde Meclis Üyeliği Düzeyinde Kadın Temsili İronisi

İlk olarak büyükşehir belediye meclislerinin nasıl oluşturulduğunun izah edilmesi gerekir. 2972 sayılı “*Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun*”a göre, büyükşehir belediye meclisi üyelerinin seçimi doğrudan gerçekleşmemektedir. Bunun yerine, belde belediyelerine seçimle gelen üyelerin bir bölümün büyükşehir belediye meclisine gönderilmektedir. Belde belediyelerinin bu yolla, büyükşehir belediyesinin karar alma organına katılması sağlanmaktadır. Belde belediye meclislerinde, aday listeleri oluşturulurken asil, yedek adayların yanında kontenjan adaylarına ayrıca yer verilmektedir. Başkan seçildiğinde kontenjan adaylar doğrudan seçilirken, asil adaylar partinin oy oranına göre D'Hondt sistemi kullanılarak meclis üyeleri belirlenmektedir. *Tablo 7*'de kanun kapsamında nüfus aralığına göre beldelerde olması gereken belediye meclis ve kontenjan üye sayıları gösterilmektedir.

Tablo 7. 2972 sayılı “*Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun*” Kapsamında Nüfus Aralığına Göre Toplam Meclis ve Kontenjan Üye Sayıları

	Nüfus Aralığı							
	10.000'e kadar	10.001-20.000	20.001-50.000	50.001-100.000	100.001-250.000	250.001-500.000	500.001-1.000.000	1.000.000'dan fazla
Toplam Meclis Üyesi Sayısı	9	11	15	25	31	37	45	55
Kontenjan Meclis üyesi Sayısı	1	1	2	3	3	4	5	6

Büyükşehir sınırları kapsamındaki belde belediyelerindeki kesin seçim sonuçlarına göre, belediye meclis üyeleri her beldenin belediye başkanı ve meclis üye sayısının beşte biriyle oluşturulmaktadır. Kontenjan aday meclis üyeliği bağlamında seçilen ilk kişidir. Oy oranının farkı dikkate alınarak ikinci, üçüncü ve devamındaki üyeler kazanan belediye başkan adayının partisinden seçilerek, büyükşehir belediye meclisine girmektedir. Bu bilgiler bağlamında önce *Tablo 8*'de Trabzon beldelerinin nüfuslarına dair bilgiler sunulmaktadır. Akabinde *Tablo 9*'da Trabzon büyükşehir belediyesine bağlı başta merkez olmak üzere diğer beldelerinde meclis üyeliğine aday, kazanan erkek, kadın sayı ve oranlarına yer verilmektedir.

Tablo 8. Trabzon İlinin Beldelerindeki Nüfusun Erkek, Kadın Sayısı ve Oranları

Belde	Toplan Nüfus	Erkek Nüfusu	Erkek Oranı	Kadın Nüfusu	Kadın Oranı
Ortahisar	328.457	161.085	%49,04	167.372	%50,96
Akçaabat	125.848	62.382	%49,57	63.466	%50,43
Araklı	48.660	24.426	%50,20	24.234	%49,80
Of	43.082	21.488	%49,88	21.594	%50,12
Yomra	41.516	20.719	%49,91	20.797	%50,09
Arsin	32.063	16.187	%50,48	15.876	%49,52
Vakfıkebir	27.525	13.503	%49,06	14.022	%50,94
Sürmene	26.824	13.547	%50,50	13.277	%49,50
Maçka	25.363	12.660	%49,92	12.703	%50,08
Beşikdüzü	23.328	11.719	%50,24	11.609	%49,76
Çarşıbaşı	15.562	7.953	%51,11	7.609	%48,89
Çaykara	14.379	7.246	%50,39	7.133	%49,61
Tonya	14.116	6.783	%48,05	7.333	%51,95
Düzköy	13.909	6.828	%49,09	7.081	%50,91
Şalpazarı	11.015	5.439	%49,38	5.576	%50,62
Hayrat	8.490	4.298	%50,62	4.192	%49,38
Köprübaşı	4.851	2.487	%51,27	2.364	%48,73
Dernekpazarı	3.986	1.973	%49,50	2.013	%50,50

Kaynak: 2019 verileri bağlamında www.tuik.gov.tr 'den derlenerek, tablolaştırıldı.

Yukarıdaki tabloda nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu beldeden en az olanına doğru bir sıralama yöntemi izlenmektedir. Buradaki verilerden erkek ve kadın nüfusu arasında beldeler bağlamında çok fazla bir farkın olmadığı, onunda kadın nüfusunun daha fazla olduğu görülmektedir. *Tablo 9*'da verilen bilgiler doğrultusunda öncelikle, partilerce kadın adayların yedek, asıl, kontenjan türünden ve kaçınıcı sıradan gösterildikleri, akabinde eğitim, meslek durumları incelenmektedir.

Akçaabat'ta *BTP* asıl listeden 17. , 21. , 22. , 23. , 24. , 25. , 27. sıradan ortaokul/lise mezunu ev hanımı yedi aday göstermektedir. *Ak Parti* asıl 6. ve 17. sıradan üniversite mezunu emekli öğretmen/mimar iki; yedek listeden 1. , 4. , 11. , 16. , 20. , 22. , 29. , 31. sıradan biri ilkököl diğerleri ortaokul/lise mezunu işçi, esnaf, güvenlik görevlisi, serbest çalışan; 6. , 8. , 15. , 27. sıradan üniversite mezunu biri ev hanımı diğerleri esnaf ve terzi olan kadın adaya yer vermektedir. *İyi Parti*'den asıl listeden 9. sıradan ortaokul/lise mezunu ev hanımı; 19. ve 21. sıradan üniversite/yüksekokulu mezunu turizmci ve serbest çalışan yer almaktadır. Yedek listedeki iki adayı kadın olup, ortaokul/lise mezunu muhasebecidir. *SP, VT, TKP, BBP*'nin ise hiçbir kadın adayı yoktur.

Araklı'da, *BTP*'nin tek yedek adayı ilkököl mezunu kadındır. *BBP* asıl 6. sıradan ortaokul/lise mezunu hemşire, yedek 15. sıradan ev hanımı ilkököl/ortaokul mezunu kadın aday göstermektedir. *Ak Parti*'nin asıl 10. sıradan emekli/ilkököl, yedekten 1. , 12. , 13. sıradan ev hanımı ilkököl, işçi üniversite/yüksekokul, çiftçi ilkököl/ortaokul mezunu kadın adayı vardır. *İyi Parti*'den asıl listeden 5. sıradan gösterilen ortaokul/lise mezunu ev hanımıdır. *DP, DSP, VP, TKP, SP*'nin kadın adayı yoktur. *Arsin*'de ise, *SP*'nin asıl listeden 10. sıradan kadın adayı ilkököl mezunu ev hanımıdır. *BTP*'nin tek asıl adayı ilkököl/ortaokul mezunu kadındır. *VP* ise, asıl listesinden 10. sıradan çiftçi ortaokul/lise mezunu kadın adaya yer açmaktadır. *Ak Parti* asıl listeden 2. ve 4. sıradan avukat/mimar iki, yedekten ise 1. , 5. , 9. , 14. sıradan ortaokul/lise/ev hanımı, 12. ve 13. sıradan ilkököl/ev hanımı, psikolog üniversite/yüksekokul mezunu altı kadına yer verir. *BBP* ve *İyi Parti*'nin kadın adayı yoktur.

Tablo 9. 31.03.2019 Yerel Seçimlerinde Trabzon Büyükşehir Belediyesi Belde Belediye Meclis Üyeliğine Aday Olan ve Kazanan Kadın, Erkek Sayısı/Oranları

Beldeler	Belde Belediye Meclis Üyesi Adayları 31.03.2019					Kazanan Kadın Sayısı	Kazanan Erkek Sayısı	Toplam
	Kadın	Yüzdesi	Erkek	Yüzdesi	Toplam			
Akçaabat	26	%15.75	134	%84.25	160	2	29	31
Araklı	8	%7.21	103	%92.79	111	1	14	15
Arsin	11	%13.92	69	%86.08	80	2	13	15
Beşikdüzü	10	%13.51	64	%86.49	74	2	15	17
Çarşıbaşı	5	%8.33	55	%91.67	60	1	10	11
Çaykara	8	%11.59	61	%88.41	69	1	10	11
Dernekpazarı	2	%5.71	33	%94.29	35	1	8	9
Düzköy	3	%6.67	42	%93.33	45	-	11	11
Hayrat	0	%0	41	%100	41	-	11	11
Köprübaşı	6	%12	44	%88	50	-	9	9
Maçka	7	%11.11	56	%88.89	63	-	15	15
Of	9	%9.38	87	%90.62	96	1	14	15
Ortahisar	31	%14.98	176	%84.02	207	4	43	47
Sürmene	9	%9.57	85	%90.43	94	-	15	15
Şalpazarı	8	%17.02	39	%82.98	47	-	11	11
Tonya	4	%7.84	47	%92.16	51	1	10	11
Vakfikebir	11	%15.28	61	%84.72	72	1	14	15
Yomra	9	%0	61	%100	70	3	12	15
Toplam	167	%11.72	1.258	%88.28	1.425	20	264	284

Kaynak: Yazar tarafından www.ysk.gov.tr ve www.tuik.gov.tr adreslerinde bulunan verilerden derlenip, tablolaştırıldı.

Beşikdüzü'nde, *TKP*'nin asıl listeden tek adayı, üniversite mezunu hemşire kadındır. *CHP* asıl listede 2. ve 7. sıradan inşaat mühendisi/emekli öğretmen üniversite mezunu kadın adaya yer verilmektedir. *Ak Parti* ise, asıl listesinden 3. ve 11. sırayı üniversite/yüksekokul mezunu serbest çalışan/gazeteci, yedekten 3. sıradan üniversite/yüksekokul mezunu serbest mesleği olan kadına ayrılmaktadır. *DP*, asıl listeden 7. ve 9. sıradan ortaokul/lise mezunu pazarlamacı/serbest çalışan; 8. ve 11. sıradan üniversite/yüksekokul mezunu turizm/muhasebe, 13. sıradan ilkokul mezunu serbest çalışan kadın aday gösterilmektedir. *SP*, *BTP*, *VP*, *BBP*'nin kadın adayı yoktur.

Çarşıbaşı'nda, *MHP* asıl listeden 8. sıradan ev hanım ortaokul/lise, yedekten 1. ve 3. sıradan ortaokul/lise mezunu ev hanımı/turizmciye yer verilmektedir. *DP* asıl listeden 1. sırayı serbest meslek çalışanı üniversite/yüksekokul mezunu kadın adaya açmaktadır. *İyi Parti* asıl listede 2. Sıradaki adayı işletmecisi üniversite/yüksekokul mezunu kadındır. *SP*, *BTP*, *TKP*, *BBP*'nin kadın adayı yoktur.

Çaykara'da, *SP* asıl listeden 6. sıradan ortaokul/lise, serbest çalışan; 10. sıradan ilkokul/ev hanımı kadına yer verir. *BTP* asıl listesinde tek aday ilkokul ev hanımı, *TKP* ise üniversite/yüksekokul, fizik tedavi uzmanı; *BBP* asıl 6. sıradan ortaokul/lise mezunu işçi kadındır. *Ak Parti* asıl 10. Sıradan adayı ilkokul ve yedekten 7. sıradan üniversite/yüksekokul mezunu kadın adaydır. *İyi Parti*'nin asıl 8. sıradan adayı, serbest çalışan ilkokul mezunu kadındır. *VP*, *CHP* listelerinde kadın adaya yer vermemektedir.

Dernekpazarı'nda, sadece *Ak Parti* asıl listeden esnaf ortaokul/lise mezunu ve yedekten 8. sıradan serbest çalışan kadındır. Burada *SP*, *BTP*, *TKP*, *BBP*, *İyi Parti*'nin göstermiş olduğu kadın adaya rastlanılmamaktadır.

Düzköy'de *BTP* ve *TKP*'nin asıl listeden tek adayı, ilkokul/serbest çalışan ve emekli üniversite/yüksekokul mezunu kadındır. *CHP* asıl listeden 10. sıradan ortaokul/lise/ev hanımı kadına yer vermektedir. *SP*, *Ak Parti*'nin

kadın adayı yoktur. *Hayrat* beldesinde hiç bir partinin kadın adayı yoktur. *Köprübaşı*'nda ise, *BTP* asıl listeden tek adayı ortaokul/lise mezunu ev hanımıdır. *Ak Parti* asıl listeden 8. sıradan ortaokul/lise serbest çalışan, yedekten 2. ve 5. sıradan üniversite/yüksekokul/öğretmen ve serbest çalışan 7. sıradan ilkokul mezunu serbest çalışana yer vermektedir. *SP, TKP, BBP* kadın aday göstermemektedir.

Maçka'da, *CHP* asıl listeden 3. sıradan ortaokul/lise/mesleği belirtilmemiş, yedekten 6. sıradan ortaokul/lise, 7. sıradan üniversite/yüksekokul, 2. sıradan kontenjan adayı ortaokul/lise mezunu kadın adaya ayırmaktadır. *Ak Parti*'nin ise, asıl listeden ortaokul/lise, yedekten 4. sıradan ortaokul/lise ve 11. sıradan üniversite/yüksekokul mezunu meslek belirtilmemiş kadın adayı vardır. *SP, BTP, TKP, VP ve BBP*'nin kadın adayı yoktur.

Of'ta, *CHP* asıl listeden kadın adayı 6. , 8. , 12. sıradan ortaokul/lise mezunu ev hanımı ve öğrencidir. *Ak Parti* asıl listeden 10. sırada ortaokul/lise işçi, yedekten 7. ve 13. sırada ortaokul/lise mezunu ev hanımı yer almaktadır. *DP* 3. yedekten üniversite/yüksekokul ev hanımına; *İyi Parti* asıl listesinden 4. ve 5. sıradan emekli ortaokul/lise, işçi üniversite/yüksekokul mezunu kadına yer açmaktadır. *SP, BTP, TKP, BBP*'nin listelerinde kadın aday yer almamaktadır.

Ortahisar merkezde ise, *SP* 9. ve 17. sıradan ilkokul ve üniversite/yüksekokul yönetici; *TKP* ise tek asıl adayını üniversite/yüksekokul mezunu büro çalışanına kadına rastlanılmaktadır. *BTP* 2. , 11. , 17. sıradan ortaokul/lise/ev hanımı, 1. , 3. , 4. , 19. sıradan üniversite/yüksekokul mezunu diş hekimi, inşaat mühendisi, iç mimar, serbest çalışan kadına yer verilmektedir. *CHP* ise asıl listeden 5. , 9. , 18. sıradan üniversite/yüksekokul mezunu mühendis ve emekli; yedekten ortaokul/lise öğrencisine ayırmaktadır. *DP* 25 ve 27. sıradan ortaokul/lise mezunu serbest çalışan ve öğrenci kadın adayı vardır. *Ak Parti*'nin ise, 5. , 12. , 26. sıradan üniversite/yüksekokul inşaat mühendisi, mimar, sigortacı ve 31. sıradan emekli ortaokul/lise mezunu adayları kadındır. Yedek listede 2. , 21. , 36. sıradan ev hanımı ve mali müşavir üniversite/yüksekokul; 9. , 23. , 25. , 29. , 31. sıradan işletmeci, danışman, eğitmen, müşteri temsilcisi, ev hanımı ortaokul/lise mezunu kadın adaya yer verilmektedir. *BBP, HDP, DSP*'nin kadın adayı yoktur.

Sürmene'de *BBP* asıl listesinden 13. , en son ve yedekten 10. sıradan ilkokul/ortaokul mezunu ev hanımına yer vermektedir. *TKP*, tek aday olarak gösterdiği kimyager, üniversite/yüksekokul mezunu kadındır. *CHP* asıl listeden 11. sıradan adayı ortaokul/lise mezunu ev hanımıdır. *Ak Parti*, asıl 13. sıradan ortaokul/lise/rehber personeli; yedekten 12. ve 14. sıradan üniversite/yüksekokul/muhasebe müdürü ve öğrenci, 4. sıradan ilkokul/aşçı, 13. sırada ortaokul/lise mezunu eczacı teknisyen yer almaktadır. *SP, BTP* kadın adayı yoktur.

Şalpazarı'nda, *BTP*'nin tek asıl adayı ortaokul/lise yazılımcı; *TKP* de benzer şekilde üniversite/yüksekokul mezunu benzer meslekten kadın adaydır. *İyi Parti* yedekten ilk sıradan ortaokul/lise ev hanımı; *MHP* ise sadece yedekten 1. , 5. , 6. , 11. sıradan ilkokul/ortaokul lise ev hanımı, esnaf ve işçiye, 4. sıradan üniversite/yüksekokul mezunu serbest çalışan kadına yer vermektedir. *SP ve DP*'nin kadın adayı yoktur.

Tonya'da *CHP* asıl 8. sıradan ortaokul/lise mezunu meslek belirtilmemiş adayı vardır. *Ak Parti*, asıldan 5. sırada üniversite/yüksekokul, yedekten 4. ve 9. sırada ortaokul/lise/üniversite mezunu meslek belirtilmemiş adayı yer almaktadır. *SP, TKP, VP, BBP*'nin listelerinde kadın adaya rastlanılmamaktadır.

Vakfıkebir'de *BTP* iki asıl adayı ev hanımı ortaokul/lise mezunudur. *CHP* 6. ve 7. sıradan üniversite/yüksekokul ekonomist ve serbest çalışan, 8. sıradan ilkokul mezunu serbest çalışandır. *Ak Parti* ise asıl 5. ve 11. sıradan ortaokul/lise/üniversite; yedekten 1. sıradan üniversite/yüksekokul inşaat mühendisi, 9. , 11. , 15. sıradan ortaokul/lise mezunu işçi ve ev hanımı kadın adaydır. *SP, BTP, VP, BBP, DP* kadın adayı yoktur.

Yomra'da, *BTP* asıl ilk sıradan ortaokul/lise serbest çalışan; *İyi Parti* listesinde benzer sıradan ortaokul/lise mezunu iş kadınına yer vermektedir. *Ak Parti*, asıl 2. sıradan inşaat mühendisi yedekten 5. , 14. ve 15. sıradan ortaokul/lise/ilkokul mezunu, ev hanımına; 2. ve 6. sıradan üniversite/yüksekokul mezunu peyzaj mimar ve muhasebeci adayın yanı sıra kontenjan adaylığında ilk sırayı müteahhit ortaokul/lise mezunu kadın aday yer almaktadır. Bu beldede bağımsız ve *SP, BTP, VP, BBP, TKP* tarafından gösterilen kadın adaya rastlanılmamaktadır.

Seçim sonucu ise yukarıda detaylı olarak ifade ettiğimiz mevzuat çerçevesinde gerçekleşmektedir. Belde ve büyükşehir belediye meclis üyesi dağılımı yapılmaktadır. *Tablo 10*'da büyükşehir belediye meclis üyesi dağılımı erkek, kadın sayısı ve oranlarıyla gösterilmektedir.

Tablo 10. 31.03.2019 Yerel Seçimlerinde Trabzon Büyükşehir Belediyesi Beldelerinde İl Genel Meclis Üyeliği Sayıları: Kadın ve Erkek Dağılımı

Beldeler	Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyeleri 31 Mart 2019				
	Kadın	Yüzde Oranı	Erkek	Yüzde Oranı	Toplam
Akçaabat	0	%0	7	%100	7
Araklı	0	%0	4	%100	4
Arsin	1	%25	3	%75	4
Beşikdüzü	0	%0	4	%100	4
Çarşıbaşı	0	%0	3	%100	3
Çaykara	0	%0	3	%100	3
Dernekpazarı	0	%0	2	%100	2
Düzköy	0	%0	3	%100	3
Hayrat	0	%0	3	%100	3
Köprübaşı	0	%0	2	%100	2
Maçka	0	%0	4	%100	4
Of	0	%0	4	%100	4
Ortahisar	0	%0	8	%100	8
Sürmene	0	%0	4	%100	4
Şalpazarı	0	%0	3	%100	3
Tonya	0	%0	3	%100	3
Vakfikebir	0	%0	4	%100	4
Yomra	2	%50	2	%50	4
Toplam	3	%4,35	66	%95,65	69

Kaynak: Yazar tarafından www.trabzon.bel.tr adresinin ‘‘Belediye Meclisi’’ kısmından derlenip, tablolaştırıldı.

Öncelikle *Tablo 9*'de görüldüğü üzere ‘‘seçilme’’ düzeyinde temsil sayısı, 264 erkek ve 20 kadın toplamda 284'tür. Beldeler bağlamında kazananların dağılımı önem arz etmektedir. *Akçaabat*'ta Ak Partili 8. ve 24. ; *Araklı*'da 11. ; *Arsin*'den 2. ve 5. ; *Beşikdüzü*'nden 7. asıl sıradan gösterilen adayların kazandığı görülmektedir. *Beşikdüzü*'nde ikinci kazanan CHP'li 11. asıl sıradaki kadın adaydır. *Çarşıbaşı*'nda İyi Parti'den 5. asıl sıradan gösterilen aday seçilmektedir. *Çaykara*'da Ak Partili 10. ; *Dernekpazarı* 5. ; *Of*'ta 10. asıl sıradaki kadın aday kazanmaktadır. *Ortahisar*'da Ak Parti'den 7. ve 17. ile CHP'den 15. ve 27. asıl sıradaki aday seçilme imkânı bulmaktadır. *Tonya*'da Ak Parti'den 7. ; *Vakfikebir*'de 6. asıl sıradaki ile *Yomra*'da Ak Parti'den 3. asıl ve ilk sıradaki kontenjan aday, İyi Partili 2. asıl adayın belediye meclisine girmektedir. *Maçka*, *Sürmene*, *Şalpazarı*, *Düzköy*, *Hayrat*, *Köprübaşı* belde belediye meclislerine seçilen kadın adaya rastlanılmamaktadır.

Tablo 9'deki bilgiler doğrultusunda belediye meclisi üyeliğine ‘‘aday olma’’ düzeyinde temsilin 167 (%11.72) kadın ve 1258 (%88.28) erkek toplam 1463'tür. ‘‘Seçilme’’ düzeyinde temsile bakıldığında, 284 adaydan 20'si (%7.05) kadın ve 260'ı (%91.55) erkek olduğu görülmektedir. *Tablo 10* incelendiğinde, belde belediye meclisine seçilen 20 kadın üyelerden sadece 3'ünün büyükşehir belediyesi meclis üyeliğine seçildiğine rastlanılmaktadır. Büyükşehir belediye meclisinde ‘‘seçilme’’ düzeyinde toplam temsil sayı ve oranları 69 üyeden 66'sı (%95.65) erkek ve 3'ü (%4.35) kadın şeklinde olmaktadır. Burada 2972 sayılı kanun gereği kadın adayların aday gösterilmesi sırası, özellikle kontenjan adaylığı önem taşımaktadır. Aday kadınların çoğunun geri sıralarda yer aldığı görülmektedir. Oy potansiyeli yüksek partilerce ilk sıralardan aday gösterilen kadınların, partinin kazanması neticesinde kolaylıkla seçildiği alenen ortadadır.

Bütün bu bilgiler ışında tarihsel süreçte kadın adaylar için değişmeyen kaderin tekrarlandığı görülmektedir: *Yerel siyasette yetersiz temsil, görünmezlik ve yokluk ironisi, vitrin görevi.*

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Trabzon’un nüfusu 2019 yılı verilerine göre, 400.723’ü (49.53) erkek, 408.251’i (50.47) kadın toplam 808.974’tür. Belde bazında ise on sekizinin onunda kadın nüfus oranı erkekten daha fazladır. Özetle, Türkiye’deki nüfus dağılımına paralel bir durumun Trabzon İlinde olduğu görülmektedir. Kadınlar toplam nüfus içinde erkeklerden sayısal olarak fazla olmalarına rağmen, kamusal alandaki varlıkları *yokluk* derecesindedir. Özellikle yerel siyasette kadın *görünmez* bir konumdadır. Bu durum çözümü bekleyen bir sorunsal olarak, geçmişten günümüze miras kaldığı ortadadır.

Büyükşehir belediyesi olan Trabzon’da adayın kaçınıcı sıradan gösterilişi, belde meclis, özellikle il genel meclis üyeliğine seçilmede etkili olduğu göz önüne alındığında, kadınların partilerce nasıl yerel siyasette “görünmez” kabul edilip “yokluk” sınırına itildiği, sadece “sembolik” değer verilerek kabul gördüğünün eril izlerinin tekrarlandığı görülmektedir. Aşağıda verilen bilgiler ışığında, söz konusu durum ispatlanmaya çalışılmaktadır.

Çalışmada oluşturulan tablolarda ortaya çıkan sonuçlar, Trabzon İlinde gerçekleşen 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde, büyükşehir ve belde belediye başkanlığı düzeyinde “aday olma” düzeyinde kadın temsiline sırasıyla %22.2 ve %1 seviyesindedir. Fakat “seçilme” düzeyinde temsile rastlanılmamaktadır. Bu durum yerel seçimlerde kabul gören *yokluk sorunsalını* kanıtlar niteliktedir. Belde belediye meclis üyeliğinde “aday olma” %11.72’lik, “seçilme” düzeyinde %7.05; il genel meclisi üyeliğinde “aday olma” %7.05, “seçilme” düzeyi özelinde %4.35’lik seviyede olduğu tespit edilmektedir. Bu oranlar, gerek ulusal gerekse de uluslararası kadın platformlarında talep edilen %30 ila 40 kadın kotasının çok uzağında kaldığı açıkça ortadadır.

Trabzon İli özelinde yaptığımız bu araştırmada yüksek oy oranına sahip partilerce aday gösterilen kadınların, listelerde sıralama bakımından orta ve sonlarda, çoğunlukla yedek listelerde yer aldığı tespit edilmektedir. Bu durum, kadın kotasını doldurmak isteyen partilerin başvurduğu bir taktiktir. Aday listeleri incelendiğinde düşük oy oranına sahip partilerin çoğunlukla kadın adaylara ilk sıradan ve fazlaca yer verildiğine rastlanılmaktadır. Söz konusu partilerde benzer amaçla, kadın adaylarını sayısal olarak fazla göstermeye çalıştıkları alenen ortadadır.

Mesleki düzeyde bakıldığında, ilkokul/ortaokul/lise mezunu ev hanımı ve çeşitli işlerde çalışan (terzi, muhasebeci, işçi vb.) kadın aday sayısı fazladır. Üniversite mezunu belli statü sahibi kadınların, partilerin oy oranının yüksek olduğu yerlerde ilk sıralardan kendine yer bulup, kolaylıkla seçildiği görülmektedir. Ekonomik bakımdan güçlü kadınların varlığı, siyasal alanda bu seviyede olmadan yer alınamayacağını bir kez daha ispat etmektedir. Bütün bu bilgiler ışında Trabzon İli özelinde *Türkiye’deki yerel siyasette kadın temsiline yeterli düzeye hala erişemediği* tezi sınanarak, doğrulanmaktadır.

Siyasette görülen kadın katılım ve temsiline sınırlılık, toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin tezahürünün tek bir alandaki örneğini teşkil etmektedir. Söz konusu eşitsizliği hem siyasal hem de diğer alanlarda ortadan kaldırmak için toplumsal cinsiyet eşitliğini merkeze koymuş, *Gender Mainstreaming* gibi, yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Ayrıca *kadın kotası* olarak en az %30’luk oran ve kadın kollarının partilerin yan kuruluşu olmaktan çıkarılıp, güçlendirilmesi siyasette kadının sayısal varlığını arttıracaktır. Fakat söz konusu *biçimsel* mekanizmaların yanı sıra *niteliksel* olarak kadın sorunlarını bilen buna çözüm üretebilecek yüksek kültür ve bilinç seviyesine sahip kadın adaylara ihtiyaç vardır. Bunun içinde STK’lara özellikle kadın dernek/kuruluşlarına büyük görev düşmektedir.

Son dönem seçim sonuçlarıyla kadının yerel siyasetteki katılım ve temsil sorunsalı bir kez daha yinelenmektedir. Siyasetin erkek işi olduğu algısının, kadınların temsil hakkını kanunen alması üzerinden uzun zaman geçmiş olsa da varlığını hala koruduğu açıkça ortadadır. Bunu değiştirecek olanın *kadının kendisi* olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

ARASLI, Oya (1972), *Adaylık Kavramı ve Türkiye’de Milletvekilliği Adaylığı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Yayınları, Ankara.

ASLAN, Mehmet (2009), “*Erillikten Dişiliğe Türkiye’de Kadın Belediye Başkanları*”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- BALKIR, Z. Gönül (2012), “*Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı*”, **Tübakkom: 1. Kadın Avukatlar Kurultayı Kitabı**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, ss.68-94.
- BERKTAY, Fatmagül (2009), **Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın: Hıristiyanlıkta ve İslamiyet’te Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım**, Metis Yayınları, İstanbul.
- BHASIN, Kamla (2003), **Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”** (Çev. Kader Ay), Kadav Yayınları, İstanbul.
- BIRCH, Anthony Harold (1971), **Representation**, Pall Mall Press, London.
- BULUT, Yakup ve TANIYICI, Şaban (2008), “*Türkiye’de Belediye Meclis Üyelerinin Temsil Ediciliği: Erzincan Örneği*”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.21, ss.171-194.
- CİVELEK, Sezen (2014), **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Temel Sorunlar ve Politika Önerileri**, Tasav Beyin Fırtınası Toplantıları Kadın Hakları Çalışma Grubu Yayını, Ankara, www.turkakademisi.org (Erişim Tarihi: 30.10.2020).
- ÇAM, Esat (1987), **Siyaset Bilimine Giriş**, Der Yayınları, İstanbul.
- ÇİTÇİ, Oya (1989), **Yerel Yönetimlerde Temsil (Belediye Örneği)**, TODAİE Yayını, Ankara.
- ÇUKURÇAYIR, Mehmet Akif (2012), **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Çizgi Kitabevi, Konya, 4. Baskı.
- DAHL, Robert (1963), **Modern Political Analysis**, Englewood Cliffs, Prentice-Hall Inc.
- DAHL, Robert (1993), **Demokrasi ve Eleştirileri** (Çev. Levent Köker), Yetkin Basımevi, Ankara.
- DÖKMEN, Zehra (2012), **Toplumsal Cinsiyet**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 3. Baskı.
- GIDDENS, Anthony (2000), **Sosyoloji** (Çev. Hüseyin Özel ve Cemal Güzel), Ayraç Yayınları, Ankara.
- GÖKÇİMEN, Semra (2008), “*Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi*”, **Yasama Dergisi**, S.10, ss.1-59.
- HEYWOOD, Andrew (2007), **Siyaset** (Ed. Buğra Kalkan - Çev. Bekir Berat Özipek, Bican Şahin, Mete Yıldız, Zeynep Kopuzlu, Bahattin Seçilmişoğlu, AtillaYayla), Adres Yayınları, Ankara, 19. Baskı.
- HUNTINGTON, Samuel P. ve NELSON, Joan M. (1976), **No Easy Choice Political Participation in Developing Countries**, Harvard University Press, Mass – Cambridge.
- KA-DER (2004), **Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultayı**, Kader Yayınları, İstanbul, <https://kutuphane.tbmm.gov.tr> (Erişim Tarihi: 30.10.2020).
- KALAYCIOĞLU, Ersin (1983), **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma: Siyasal Eylemin Kökenleri Üzerine Bir İnceleme**, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- KILIÇ, Zeynep (2000), **Eşitlik İçin Kota Politikaları**, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Ankara.
- KIŞLALI, Ahmet Taner (1987), **Siyaset Bilimi**, Ankara Üniversitesi Basım Yayın Yüksekokulu Yayınları, Ankara.
- KITE, Marry E. (1996), “*Age, Gender and Occupational Label: A Test of Social Role Theory*”, **Psychology of Women Quarterly**, S.20, ss.361-374.
- KURTOĞLU, Ayça (2004), **Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset: Keçiören Örneği**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- MILBRATH, W. Lester ve GOEL, Madan Lal (1977), **Political Participation**, Rand McNally Press, Chicago.
- OGLESBY, Carole ve HILL, Karen (1993), **Gender and Sport, Handbook of Research on Sport Psychology**, Macmillian Publishing Company, New York.
- ÖRS, Birsen (1997), “*Siyasal Temsil ve Demokrasi*”, **İktisat Dergisi**, S.374, ss.24-34.
- ÖZTEKİN, Ali (2007), **Siyaset Bilimine Giriş**, Siyasal Yayınları, Ankara.
- PINARCIOĞLU, Nihal Şirin (2017), “*Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?)*”, **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, S.1(7), ss.12-24.

- PİTKİN, Hanna Fenichel (1995), “*Temsil*”, **Blackwell’in Siyasal Düşünce Ansiklopedisi II** (Çev. Bülent Peker, Nevzat Kıracı), Ümit Yayıncılık, Ankara.
- SANCAR, Serpil (2018), **Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması**, Ceid Yayınları, Ankara.
- SANCAR ÜŞÜR, Sepil (2000), “*Siyasal Süreçlere Katılımda Kadın-Erkek Eşitliği, Kadın Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş*”, **Eğitim, Çalışma, Yaşamı ve Siyaset**, TÜSİAD Yayınları, İstanbul, ss.197-258.
- SARTORI, Giovanni (1996), **Demokrasi Teorisine Geri Dönüş** (Çev. Tunçer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turhan), Yetkin Yayınları, Ankara.
- SCOTT, Joan W. (2007), **Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi** (Çev. Aykut Tunç Kılıç), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ŞAKACI, Bige Kağan (2009), “*Yerel Yönetim Seçim Sistemi ve Öneriler Yöntemi*”, **Yerel Yönetimlerin Güncel Sorunları: Küresel, Bölgesel ve Yerel Perspektifler** (Ed. Kemal Görmez, Mustafa Ökmen), Beta Yayınları, İstanbul.
- SAVRAN, Gülnur (2005), “*80’li Yılların Kampanyaları ve Özel Alanın Politikası (Sorunlar ve Sorular)*” **Özgürlüğü Ararken: Kadın Hareketinde Mücadele Deneyimleri** (Ed. Berivan Kum, Fatma Gülçiçek, Pınar Selek), Amargi Yayınları, İstanbul, ss.81-101.
- TEKELİ, Şirin (1983), **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**, Birikim Yayınları, İstanbul.
- TOSUN, Tanju ve TEPECİKLİOĞLU, Ali Onur (2014), “*Siyasal Partiler, Siyasal Katılım ve Propaganda*”, **Siyaset Bilimi** (Ed. Halis Çetin), Orion Kitabevi, Ankara, 4. Baskı, ss.471-505.
- TRABZON BELEDİYE BAŞKANLIĞI (2020), **Trabzon Belediye Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası**, www.trabzon.bel.tr (Erişim Tarihi: 27.11.2020).
- TUSKAN, Aydeniz Alisbah (2012), “*Toplumsal Cinsiyet Toplumda Kadına Biçilen Roller ve Çözümleri*”, **TBB Dergisi**, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1179> (Erişim Tarihi: 30.10.2020).
- TUİK – TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2019), **2019 Türkiye Nüfusu İstatistikleri**, TUİK Yayını, Ankara, www.tuik.gov.tr, (Erişim Tarihi: 04.11.2020).
- TUİK – TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2019), **Mahalli İdareler Genel Seçim Sonuçları**, TUİK Yayını, Ankara, www.tuik.gov.tr, (Erişim Tarihi: 02.01.2021).
- TÜRELİ, Nesrin ve ÇAĞLAR, Nedret (2010), “*Yerel Yönetimde Kadın Temsili - Isparta İli Örneği*”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, S.1(2), ss.16-40.
- TÜRK DİL KURUMU (2005), **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara, 10. Baskı.
- ULUOCAK, Şeref, GÖKULU, Gökhan, BİLİR, Olgun, ETİZER KARACIK, Nigar ve ÖZBAY, Dilek (2014), **Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet**, Paradigma Akademi Yayınları, Ankara.
- ÜSTE, Bahar (2017), “*Yerel Seçimlerin Cinsiyeti: Seçimler ve Kadın Temsili*”, **İşletme Fakültesi Dergisi**, S.1(18), ss.101-131.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2011), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 11. Baskı.
- YSK – YÜKSEK SEÇİM KURULU (2009), “*18 Nisan 1999 ve 28 Mart 2004 Mahalli İdareler Genel Seçim Sonuçları*”, **Yüksek Seçim Kurulu Kurumsal Web Sayfası**, www.ysk.gov.tr (Erişim Tarihi: 04.11.2020).
- YSK – YÜKSEK SEÇİM KURULU (2020), “*31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri Sonuçları*”, **Yüksek Seçim Kurulu Kurumsal Web Sayfası**, www.ysk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 04.11.2020).
- 2972 sayılı **Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun** (18.01.1984 tarih ve 18285 sayılı Resmi Gazete).